

سوال نمبر ۱
بابا فرید گنج شکر نے اخلاقیات کو
انسانی جیون دی کہنی قرار دتا ہے۔ کھلی کے
بیان کرو؟

جواب :- بابا فرید یوں دی حیاتی آتے جہات ۱

بابا فرید پنجابی زبان دے پمد معلوم تے بتاوانہ
شاعر نیں۔ اوہناں دا تعلق 'چشتیہ' سلسلے دے مانی خواجہ
معین الدین چشتی دے مرید یوں مگروں پہچانا جائدا اے۔ بابا
جی یوں نے پوری حیاتی اخلاص، محبت تے قدراں
دے ذریعے ہر مغیر دے مسلماناں نو اسلام دے دائرے
وج واڑا۔ اوہناں دی حیاتی، جم پل تے وڈی بیٹھ دتے گئے
کالم وج جہان لکھی اے :

جم تے وفات دا ورہ :-	۱۱۸۸ء - ۱۲۸۰ء
اصل ناں :-	مسعود
والد دا ناں :-	جمال الدین مسعود
والدہ دا ناں :-	قرسم بی بی
استاد دا ناں :-	مولانا منہاج الدین لہرنوی
عمر سن :-	۵۵ سال ۱۰ عمر
دفن دا اشارہ :-	پاکپتن

بابا فرید دی شاعری دی صنف :-

بابا فرید دی شاعری

دی صنف شلوک اے۔ محمد آصف خان نے اپنی کتاب

"آکھیا بابا فرید نہیں" دے وچ شلوک دی درج ذیل

تعریف یعنی اے:-

"شلوک دو پادوتوں ودھ مہرمیاں دی اک

اجیبی نظم اے جس لوں کسے اللہ لوک نے لکھا ہووے۔ آپس

وچ مومنو دی قید نہیں۔ رب دی حمد توں لے کے سڑکاری

مشنری دے ظلم تے جبراں نو مومنو لکھیا جاسدا اے:-

اخلاقیات بابا فرید دی شاعری دا ماخذین :-

اپس گل وچ کوئی شک نہیں کہ بابا فرید صوفی بزرگ،

عالم دین تے شاعر من۔ اوہناں دی شاعری تے تعییمات

دا بیان قرآن، حدیث، فقہ تے سنت رسول توں لیا گیا اے۔

اوہناں عام تے سادہ زبان نال لوکاں نوں مخاطب کرے

اخلاقیات دا درس دتا۔ کیوں جے اسلام وچ اخلاقیات

تے حقوق العباد دا بہرواں درس دتا گیا اے تے بابے بہرواں

نہیں وی آپس نوں استعمال کرن مگروں شاعری کیتی۔ اوہناں

دی شاعری وچ پڑھیں والیاں کو بیٹھ دتی گئی چیزاں ملدی

نہیں۔

تصوف تے اخلاقیات دا کچھ جوڑ :-

دین دی عملی صورت نوں تصوف آکھیا جاند اے

حدوں سماج وچ اخلاقی قدراں نوں زوال آجائے تے بزرگاں

دا دھیان دین دیاں قدراں قائم کرواں ول یو جلد

اے تے لوگ اوہناں نوں دیکھ کے رب دی راہ تے لگدے

نہیں۔ اوہناں دے مطابق انسان نوں دنیا دی لذتاں نوں

پاسے کر کے رب دے نبیڑے بیوں دی لوہڑا لے تے اپنے

نفس توں روکن دی لوڑ اے ایسے راں ای اخلاقیات دا پیکر بنیا
 جاسکدا اے۔ باباجی فرماوندے نیں:

س فریداروٹی میری کھاٹہ دی، لاون میری بھگت
 چہماں کھادی چوپڑی، گھننے سہن گئے دکھ

(ب) بابا فرید دی شاعری وچ وحدت الوجود دا درس :-

وحدت الوجود دا نظریہ اوہ اے جس وچ سب کچھ
 رب سوینے دے یوں دخیال کر لیا جاوے۔ اخلاقیات
 توں اچھی پرواں دین لئی رب دی ذات وچ بھرواں یقین
 کرنا لازمی امر قرار دتا گیا اے اوس توں دڑی تے تاحیاتی
 تے مرنا توں بعد انسانا توں زندہ کرن وای کوئی ذات ای دنیا
 تے ست آسماناں وچ موجود نہ ہوں دے یقین رکھنا وحدت
 الوجود تے یقین کرنا آکھیا جاسکدا اے۔ باباجی فرماوندے
 نیں:

س فرید اجنگل جنگل کیا بھویں ون لکڑا موڑیں
 وسی رب پیایے، جنگل کیا ڈھونڈیں

عشق حقیقی دی پہچان :-

عشق پاک محبت دانان

اے تے رب دی ذات نال عشق کرنا والے توں دنیا توں
 بے خبریو نا پیندا اے ایسے ای راہ تے مک کے لوئی اپنے
 رب دے نیڑے یو سکدے نیں۔ باباجی ایسے سلیکے وچ
 فرماوندے نیں کہ انسان رب نال سچی لوع لاکے ہی
 انسانیت دے کم آسکدا اے تے اپنے گریبان وچ

جھانک سدا اے۔ شلوک ویکھو:
 ن فرید اے توں عقل لطیف کاے بلکہ نہ لیکھ
 ایسے گریو ان وچ ہر نیواں کرے ویکھ

مرشد دا ذکر کرن دا اے اعلیٰ اخلاق واپس کرنی:

تصوف وچ مرشدوں خاص مقام حاصل اے۔
 پنجابی دے صوفی شاعراں میں مرشدوں لیر ویلے وچ لہری
 عقیدت دے نال ویکھا لیا اے۔ قرآن وچ آیا اے کہ: "اے
 ایمان و ابو میری راہ لہجن نئی وسیلہ (مرشد) تلاش کرو۔ بابا
 فرید دے مرشد خواجہ مختیار کائی سن جیہناں ادبناں دی
 روحانی تربیت لہری خوب کہنی اے۔ بابا جی آکھدے ہن:

ن کجھ نہ بچے کجھ نہ سمجھ دنیا کجھ بھاج
 ساہیں میرے چنگا کیتا نہیں تال سبھی دجھاں آہ

بابا فرید دی شاعری وچ آفرت دی فکری کل:

لیر مسلمان دا ایمہ ایمان اے کہ اے دنیا عارفی اے تے
 جہان فانی اے تے لیر انسان تو اپس نوں جھڈکے جانا اے تے اپنے
 رب دے حضور پیش بیونا اے جس مگروں اج دے اعمال
 ساڈی دوزج تے جنت وچ جین دا سب بطن گے اپس لہی
 اعمال نوں چنگا بناں دی کل بابا فرید نے واری واری
 تے اپنی شاعری وچ کیتی اے فرماوندے ہن:

ن جسے جانا مر جائے، گھم نہ آئے
 جھوٹن دنیا تک نہ آپ وٹ جائے

ضرورتے تلبیروی نندیا :-

بابا فرید اپنی شاعری دے
ذریعے انساناں توں عاجزی تے انگساری دا درس دیندے
نبی تے قرآن پاک وچ وی آیا اے کہ زمین اُتے اگر اکڑ
کے نہ چیلو: (سورۃ بنی اسرائیل) ایسے ران ای بابا فرید
آکھدے نیں:

ن فرید افاک نہ نندیلے، فسا کو چید نہ کو
چیونندیاں پیراں تلے، مویاں اُپر سو بو

وبدی یاد انسان توں عبادت دی راہ تے لاندی اے :-

بابا فرید نے انسان وچ اخلاقیات دا درس پاون لکھی آکھیا
اے کہ غافل انسان دی زندگی کتے توں وی سیری اے تے
بیکار رب بادشاہ دی پاد تے عبادت ای معاشرہ وچ اعلیٰ
قدران نو ہو رو دھا سکریاں نیں۔ کیوں جے رب دی یاد توں
غافل بنڈانہ تے دنیا دار انداے نہ ای آخرت دا بابا جی
اپنے اک شلوک وچ آکھدے نیں:

کوک فرید اکوک چیویں را اکھا خواہ
جب تک ساڈا نہ گھرے، تک تک کوک پکار

نماز دی اہمیت اُتے زور :-

نماز دین دا ستون اے تے بابا فرید ایسے اُتے
سختی نال محمل کرن دی تلقین کردے نیں آپ باقاعدگی
نال نماز سا جماعت پڑھدے ہوندے سن کیوں جے نماز
ہرے کماں توں روکدی اے۔ بابا فرید آکھدے نیں:

ن آٹھ فریڈا سٹیا، مہارڈو دے مہیت
توں سٹیا رب مہاگدا تیری ڈاڈھہ کے سال پمہت

ن آٹھ فریڈا اور نو سا بھ، صبح نماز گزراہ
جو سر سائیں نہ توین، صبح سر تپ اتار

خات دی نفی :-

بابا فرید اپنی شاعری وچ پرتھان آپ
توں مخاطب کر کے گل کردے نیں۔ بابا فرید پرتھوک وچ
"فریڈا" آٹھ کے اپنے آپ توں سانواں رکھ کے نصیحت کردے نیں۔
س فریڈا کالے مینڈے کپڑے، کالا مینڈے اوپس
گناہیں بھریا مہیں پھراں، لوک کہیں درویش

بابا فرید دی شاعری دا جائزہ :-

بابا فرید نیں اپنی شاعری
دے ذریعے انساناں توں رب دی راہ تے چلن دا راہ دکھایا
اے تے آپس وچ پیار محبت، عزت تے حسن سلوک نال
رہن دی گل کپتی اے اوہ یک درد دل تے لوکاں دے
مسائل توں سمجھن و اے شاعر سن۔

مکدی گل :-

مکدی گل ایہہ اے کہ بابا فرید دی شاعری
وچ اخلاقیات دی اعلیٰ قدراں دا نمونہ بھرواں ملدا اے تے پڑھن
والاں نو اسلام دا درس تے لذت حاصل کرن دا موقع ملدا اے۔